LOCUL GRAIURILOR ROMÂNEŞTI DIN UNGARIA ÎN STRUCTURA DIALECTALĂ A DACOROMÂNEI

MARIA MARIN

1. Cercetarea graiurilor româneşti din Ungaria[1] privite *în ansamblu* evidenţiază o serie de particularităţi lingvistice, dintre care multe sunt comune ariei nord-vestice a dacoromânei, incluzând aici Crişana, Maramureşul, o parte din Transilvania şi, mai puţin, Banatul. Altele (cele mai numeroase) reprezintă trăsături specifice subdialectului crişean sau unor graiuri aparţinând acestuia, dintre care unele se regăsesc şi în subdialectul muntean, şi foarte puţine se întâlnesc exclusiv în subdialectul bănăţean. Se remarcă, în acelaşi timp, anumite trăsături care individualizează aceste graiuri fie prin simpla ocurenţă, fie, adeseori, prin frecvenţă şi prin modul specific de îmbinare. Toate aceste afirmaţii se susţin prin exemple oferite de materialul supus cercetării.

Studiile anterioare au insistat asupra deosebirilor dintre vorbirea românilor din diversele localităţi şi, în special, dintre cele din judeţul Hajdú-Bihar (Bedeu, Apateu, Săcal) cărora li se adaugă Micherechi din judeţul Békés, pe de o parte, şi cele din judeţele

Békés (Otlaca-Pustă, Jula, Chitighaz, Bătania) şi Csongrád (Cenadul Unguresc), pe de altă parte (Cosma 1985: 26; Borbély 1990: 8; 1998: 154–155).

Explicaţia principală a diferenţelor lingvistice invocate ar consta în proveniența românilor din Ungaria din zone diferite ale României de astăzi, respectiv cei aparţinând primului grup de localităţi ar fi originari din Crişana (zona dintre Crişul Repede şi Crişul Negru), iar cei din al doilea dintr-o arie mai apropiată de Banat (zona dintre Crişul Negru şi Mureş (Cosma 1985: 26).

Un al doilea motiv care ar explica aceste diferenţe îl reprezintă lipsa relaţiilor dintre cele două grupuri de români în decursul istoriei (Cosma 1985: 29).

[1] Observaţiile de faţă se bazează pe materialul dialectal cules de către o echipă de dialectologi formată din cercetătoarele Ana Borbély de la Institutul de Lingvistică al Academiei Ungare de Ştiinţe din Budapesta şi Maria Marin, Iulia Mărgărit de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" al Academiei Române din Bucureşti, material valorificat, parţial, în volumul Marin, Mărgărit 2005. Anchetele dialectale, desfăşurate între anii 1993 şi 1999, au vizat 9 localităţi cu populaţie românească din sud-estul Ungariei: Bedeu (=B), Apateu (=A), Săcal (=S) din judeţul Hajdú-Bihar, Micherechi (=M), Jula (=J), Otlaca-Pustă (=OP), Chitighaz (=C), Bătania (=Bt) din judeţul Békés şi Cenadul Unguresc (=CU) din judeţul Csongrád. La acesta am adăugat câteva culegeri etnofolclorice apărute în reviste de specialitate sau în alte lucrări publicate în Ungaria (cf. Marin 2000: 197; 2002: 33, 42; Marin, Mărgărit 2005, XXIII–XXIV; XXVII–XXVIII).

FD, XXXII, Bucureşti, 2013, p. 87–94

BDD-A15332 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:03 UTC)

Cercetarea materialului cules de noi scoate în evidenţă anumite trăsături menite să nuanţeze unele dintre afirmaţiile anterioare sau să le sublinieze pe altele.

2. Particularităţile (arhaisme şi inovaţii) comune ariei nord-vestice a dacoromânei apar în toate localităţile cercetate; dintre acestea, le amintim pe cele mai importante:

– evoluţia diftongilor [e̯á] la [é] : *femé̯je*, *le̯je*, *ve̯kʲ/ve̯ć*, *vé̯rde*, *vre̯me* şi [o̯á] la [o̯]: *có̯je*, *do̯mńe*, *fo̯rće*, *no̯stă*;

– palatalizarea dentalelor în stadiile [t́]/[t′]: *áşće/éşće* „acestea”, *şćérguri*, *şćíje*, *ćínă*, *ćíndă* şi, respectiv, [d́]/[d″]: *índe* „unde”, *hóldile*, *rúde*, „prăjini”, *d″ínţ;*

– confundarea oclusivelor palatale [ḱ], [ǵ] cu sunetele rezultate din palatalizarea dentalelor: *pădúť, ťag, ťără* „chiar”, *ďáţă*, *D'órde*, *únde* „unghie”;

– utilizarea cu preponderenţă a formelor analitice pentru exprimarea raporturilor cazuale: *capu la mâţă, mă-sa la noru-mea; călcarea dă grâu, la sfinţitu dă soare; talpa dă la casă, pă fundu dă la Murăş; i-s unchi la Ioani, nu le-o avut bai la oameni; o grăit cătă mama, zâs-am cătă ficior;*

– modalităţi specifice de evitare a sinonimiei apărute prin iotacizarea verbelor: (eu) *pu̯u, spu̯u, tau̯* (forme întâlnite doar în cele trei localităţi din Hajdú-Bihar – B, A, S);

– forme şi valori ale unor prepoziţii: **îngă** „lângă”, rezultată dintr-o analiză greşită a lui *lângă* (*la* + *îngă*; v. DA s. v. *lângă*) şi compusele **dângă** „de lângă”, **pângă** „pe lângă”, **de** „de la”: *am învăţat dă părinţi, de tăţi* „cu toţii”: *dă tăţ o fost douăzeci*, **din** „de la”: *auzeam dân maica*, **pe** cu sensul arhaic „în, prin”: *umblă pă oraş*, *mere pă hotară*, *pă păduri* ş. a.;

– forme şi valori ale unor conjuncţii, conective specifice pentru exprimarea coordonării şi a subordonării în frază: **fără** „dar, ci”: *nu înt-un loc o fost, fără în tăt hotaru*, **numa** „dar”: *văd numa nu tădauna*, **bătar** „cu toate că, deşi”: *bătar o fost culac, numa o fost om bun*, **măcar** „cu toate că, deşi”: *era sârbă, măcar ea s-o dat dă unguroaie etc.*

Unele dintre particularităţile graiurilor din Ungaria reprezintă elemente comune cu alte idiomuri româneşti vorbite în medii aloglote (din Ucraina, din Federaţia Rusă, din Bulgaria): păstrarea pluralelor feminine în **-e**: *nuce, puice*, articolul hotărât **li** ante- şi postpus, forme învechite ale pronumelor ş. a.

3. Particularităţile de bază din fonetica şi morfologia[2] subdialectului crişean, aduse ca argumente de către dialectologii care au pledat pentru identificarea şi

[2] Ne referim doar la fonetică şi morfologie, întrucât aceste două domenii au un caracter mai stabil, prin comparaţie cu lexicul, ele fiind cele care conferă, în primul rând, personalitate, individualitate structurii unui idiom. Menţionăm, în acelaşi timp, că elementele lexicale considerate specifice subdialectului crişean (*abua*, *brâncă*, *a se căuta în oglindă*, *cătătoare*, *ciont*, *a piţiga* ş. a.), chiar dacă apar într-o localitate sau alta, nu au fost urmărite sistematic în cadrul anchetelor dialectale, aşa încât nu sunt folosite în argumentaţia de faţă.

BDD-A15332 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:03 UTC)

individualizarea acestuia între subunităţile dialectale ale dacoromânei (Petrovici 1941; 1954: 5 ş. urm.; Todoran 1956: 46–47; 1961) se regăsesc în graiurile din Ungaria astfel:

3.1. În t o a t e l o c a l i t ă ţ i l e apar doar trăsături din domeniul **foneticii**:

– evoluţia africatei [ĝ] la [j]: *ajúnje*, *să câşťije*, *culejém*, *merjám*, *pedagój*, *zmuljém*;
– transformarea diftongului [u̯o] provenit din [o] la început de cuvânt sau de silabă în [u̯ă]: *u̯ă* „sau, ori” *u̯ălúţ, u̯ărz*;
– prezenţa lui [r] în cuvinte ca *a corindá*, subst. *coríndă*, *corindătór-i̯*, *fărínă*;
– forme cu [î] pentru [i] în *tî́ner-i̯*, *tîńerét*, *tânărețe* etc.;
– palatalizarea dentalelor în stadiul [ť]/[ť] şi [ď]/[ď″], întâlnită pe o arie care depăşeşte considerabil subdialectul crişean[3] (cf. *supra*); stadiul specific subdialectului bănăţean [ć] este atestat doar în câteva cuvinte notate în trei puncte situate în zone diferite: *bóće* „bote, bâte” (S), *ćemeťéu̯* (J) şi *cî́će ĉinĉ* (Bt);
– evoluţia diftongului [e̯a] la [ę] (notat uneori [ä]) atunci când [a] reprezintă articolul hotărât, curentă în toate localităţile, cu excepţia uneia (Cenadul Unguresc) unde are o frecvenţă redusă: *aĉę́ę*, *aĉélę*, *álę* „alea”, *cóĉi̯ę*, *famílię* / *famíliä*, *Ungari̯ę* ş. a.;
– palatalizarea velarelor [c] şi [g] urmate de [ă], [î][4]: *ki̯mę́şe*, *ni̯kerí*, „nicăieri”, *ǵiínă*, *ǵíndésc*;
– păstrarea lui [n] etimologic în *sînţí* „simţi”, *sînţ* „simţ” şi derivatele lor.

3.2. Cu c i r c u l a ţ i e l i m i t a t ă sunt atestate particularităţi din domeniile :

3.2.1. **fonetică**:

– epenteza oclusivei [c] în grupul consonantic [sl] se întâlneşte în majoritatea localităţilor, cu excepţia graiului din Bătania şi Cenadul Unguresc: *sclab* (A, S, OP, C), *scleítă* (B), *sclóbod* (B, A, S), dar *slóbod* (Bt, CU), *sclóve* (OP), dar *slóvă* (Bt), *o sclobozí̯* (B, A, S, C), *sclujbă* (B, A, S, OP). Absenţa fenomenului din cele două puncte nu este surprinzătoare, întrucât în graiurile crişene acesta nu apare într-o arie care ocupă vestul judeţelor Arad şi Bihor, de la Mureş până la Crişul Repede (TDR: 297 şi h. 101);
– alte forme conţinându-l pe [r] pentru [n], menţionate în studiile amintite, se regăsesc doar în sate din judeţul Hajdú-Bihar: *jerúnťe* (A), pl. *jerúnţ* (B),

[3] Stadiul [ť], [ď] este cunoscut, pe lângă subdialectul crişean, în subdialectul matramureşean, într-o mare parte a graiurilor din Transilvania şi în nordul Moldovei (TDR: 215, 294, 328, 364).

[4] Fenomenul evoluţiei lui [c], [g] la [ḱ], [ǵ] este legat de rostirea vocalelor [ă], [î] următoare ca [e], [i] şi reprezintă o tendinţă întâlnită în diverse zone ale dacoromânei (Puşcariu 1924–1926: 715–716; Marin 2005), fiind atestată încă din româna veche (*ibidem*).

BDD-A15332 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:03 UTC)

dar şi *jenúnț* (S), iar *irimă* nu apare deloc în materialul cercetat; la fel, singularul *coaste*, forma *barost* şi metateza în cuvântul *pîncete* (citată de Borbély 1990: 37, din C şi OP) nu sunt atestate în textele înregistrate de noi. De asemenea, *fecior* apare relativ rar şi numai în varianta *fiĉór*;

3.2.2. morfologie:

– utilizarea lui **şi** ca morfem al conjunctivului, frecventă în satele din județul Hajdú-Bihar (B, A, S) şi în două din județul Békés (M, OP), apare mai rar în J, C, foarte rar în CU şi deloc în Bt: *ce şi zâc?*(B), *trabă şi aibă bani* (A), *o umblat şi corinză* (S), *n-o fost modru şi învețe* (M), *o vrut ş-o ieie* (OP), *mai bine şi rămâie* (C), *a trăbuit şi îmblu* (J), *mi-aduce că şi mânc* (CU). Această situație este explicabilă prin repartiția fenomenului în graiurile crişene, unde, după datele NALR. Criş., este atestat în aria dintre Crişul Alb şi Someş (TDR: 306);

– formarea condiționalului perfect cu auxiliarul *a vrea* la perfectul compus (şi, mai rar, la imperfect) + infinitivul verbului conjugat apare în majoritatea localităților, cu excepția oraşelor Jula, Bătania şi a satului Cenadul Unguresc: *dacă n-ascuțea el coasa, poate că nu l-o vu ajunje fuljeru* (B); *dacă am vrut şti, plecam* (S); *dacă n-o vu perită* (OP); *Dacă n-ați vu făgădi* / *Noi nici nu am vu vini* (C–Texte: 48). Şi de această dată, repartiția construcției este în strânsă legătură cu aria de răspândire din subdialectul crişean, unde apare într-o zonă ce se extinde de la Crişul Alb până în Țara Oaşului (TDR: 310 şi h. 106);

– adjectivul *subțire*, cunoscut în româna standard cu două terminații, a fost înregistrat cu forme diferite de singular după gen (masc. *subțâr* – fem. *subțâră*) doar în Săcal şi Micherechi (în celelalte puncte fiind notată varianta invariabilă din limba veche (cf. Marin 2000: 200–201; 2002: 37).

4. Aşadar, în Bătania şi Cenadul Unguresc nu se regăsesc unele dintre trăsăturile specifice subdialectului crişean, fapt ce dă impresia că acestea două se înscriu, mai degrabă, în aria graiurilor de tranziție între Crişana şi Banat (cf. TDR: 286). Situația lor, ca şi a întregii zone cercetate, este însă, în general, mai complexă.

Pe de o parte, trăsăturile considerate comune graiurilor de la sud de Mureş şi celor bănățene, cum ar fi lipsa totală a palatalizării consoanelor [p], [b], [f], [v], nu se întâlnesc decât parțial în cele două localități. Astfel, în timp ce labialele [p], [b] se palatalizează în *ќátră* (CU), *ќetrúță* (Bt), *pťęle* (CU); *ťéptu* (Bt), *bďáta* (Bt), labiodentalele [f] şi [v] rămân nealterate.

Pe de altă parte, două particularități prezentate de obicei ca elemente comune Banatului şi sud-vestului Crişanei se întâlnesc în toate localitățile cercetate. Ne referim la:

– indicativul prezent al verbului *a fi* la pers. 1 sg. şi pl. şi la a 2-a pl. precedat de pronumele personal aton în dativ: *eu mi-s*, *noi ni-s*, *voi vi-s*;

BDD-A15332 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:03 UTC)

– păstrarea pronumelor demonstrative de depărtare compuse cu *ecce* (*acela*, *aceea*…) în paralel cu formele simple ale pronumelui de apropiere (*ăsta*, *aiesta*)[5].

5. Diferenţele, mai mari sau mai mici, existente între idiomurile vorbite în localităţile cu populaţie românească din Ungaria au reţinut atenţia cercetătorilor. Astfel, Ana Borbély (1990; 1998: 154–155) evidenţiază unele deosebiri lingvistice dintre graiul din Micherechi şi cel din Chitighaz (şi Otlaca-Pustă) şi, prin extrapolare, dintre grupul de graiuri din judeţul Hajdú-Bihar (la care se adaugă şi localitatea Micherechi din judeţul Békés) şi cel din judeţele Békés şi Csongrád.

Materialul pe care se bazează observaţiile de faţă susţine doar parţial afirmaţiile cercetătoarei de la Budapesta. Fără a aduce în discuţie toate particularităţile folosite în argumentaţie (mai ales că unele dintre acestea au fost prezentate în paginile anterioare), ne oprim doar la câteva dintre diferenţele lingvistice remarcate de Ana Borbély.

5.1. Variantele de palatalizare a lui [d] ([ď] şi [ģ]) nu despart net cele două grupuri de graiuri, majoritatea exemplelor notate de noi prezentând stadiul [ď], ca de altfel şi în ALR I, vol. I, h. 29, unde varianta *ďînţ* apare în ambele puncte anchetate pentru zona avută în vedere: Chitighaz (pct. 54) şi Leta Mare (pct. 324).

5.2. Evoluţia prin disimilare a lui [e] la [i] când precedă articolul hotărât *-le* (*fęťele* > *fęťile*) nu se manifestă consecvent în niciuna dintre localităţi, ocurenţele demonstrând că cele două serii de forme (cu [e] şi cu [i]) coexistă uneori în idiomul aceluiaşi vorbitor. Astfel, apar: *fápťele* (S), *fęťele* (A, M, C), *hǫ́spele* „tărâţele” (M), *mámele* (M), *picǫ́rele* (A), *prúńele* (B), *sḿjele* (C), *úmerele* (CU), alături de: *albíńile* (OP), *álťile* (C), *crǫ́mpile* „cartofii” (A), *fęťile* (A, M, OP, C, Bt), *fráťile* (OP), g*íśťile* (A), *hóldĭile* (S), *jęjeťile* (A, C), *lápťile* (A, C), *mámile* (M), *númile* (C, Bt), *prúńile* (B), *sḿjile* (C), *şírile* (A)[6].

5.3. Trecerile de la conjugarea a III-a la a II-a, probate de mutarea accentului pe flectiv în forme ca *aducém* (A), *bătém* (B), *şi dăşchidém* (B), *să făcém* (B, A, S, M, J, OP), *frijém* (S, M), *întindém* (M), *să merém* (B, A, S, M, OP, C), *zâcém* (A, S, CU), *zmuljém* (M, Bt) sunt mai frecvente în Bedeu, Apateu, Săcal, Micherechi, Otlaca-Pustă şi Jula şi se întâlnesc mai rar în Chitighaz, Bătania şi Cenadul Unguresc. Aceste schimbări de conjugare, având drept zonă de maximă intensitate în graiurile munteneşti (Conţiu 1971; Marin 1991: 41) şi într-o arie compactă dintre Crişul Repede şi Crişul Negru (TDR: 306), a fost consemnată încă din româna

[5] Sistemul *aiesta/ aista*... în paralel cu *acela, aceea*..., considerat de Magdalena Vulpe caracteristic exclusiv pentru graiurile maramureşene (TDR: 334 şi h. 117), funcţionează şi în alte zone, respectiv, în nordul Bucovinei şi Transnistria (Gr. rom.: 72).

[6] Această evoluţie a lui [e] la [i] este atestată în majoritatea graiurilor crişene (cu excepţia celor din nord-estul Crişanei şi mai puţin a celor din sudul acesteia) (TDR: 291), precum şi în subdialectul muntean (*ibidem*: 166). Ea apare ca o inovaţie încă de la mijlocul secolului al XVIII-lea (*ibidem*: 292). De reţinut că în toate ariile unde se întâlneşte, fenomenul nu are caracter de lege fonetică, formele cu [e] şi cele cu [i] alternând adesea.

BDD-A15332 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:03 UTC)

veche (Densusianu, HLR: 196; Rosetti, ILR: 544) şi este rezultatul unei tendinţe de uniformizare a sistemului accentual în flexiunea verbală (cf. TDR: 306).

Trăsăturile de sub **5.2.** şi **5.3.** se încadrează între particularităţile comune graiurilor crişene şi celor munteneşti. Ele reprezintă exemple de evoluţie independentă a unor tendinţe apărute în decursul istoriei limbii, nepreluate de româna standard, dar amplificate în arii îndepărtate între ele din punct de vedere geografic.

6. Particularităţile care i n d i v i d u a l i z e a z ă graiurile româneşti din Ungaria pot fi grupate din punct de vedere diacronic astfel:

6.1. Elemente a r h a i c e / v e c h i care astăzi nu mai sunt atestate în alte zone ale dacoromânei sau apar în arii restrânse, recunoscute pentru arhaicitatea lor:

– variante ieşite din uz ale desinenţelor unor adjective: pluralele feminine *mice*, *lunje*, *larje*, adjectivele invariabile *mare*, *subţire* (Marin 2000: 200–201);
– păstrarea formei şi a sensului adversativ al conjuncţiei **ce** (Marin 2000: 206; 2002: 38);
– construcţiile cu verbul *a fi* predicativ de tipul *este cine* şi *este care* pentru redarea subiectivelor: *este cine pune şi boţ* (B); *era cine făcea* [paivanuri] (Bt); *este care nu primeşte* [colindătorii], *este care primeşte* (A);
– folosirea lui *cine* cu sensul „care”: *erau săbăi cine coseau* (Bt) ş. a.

6.2. I n o v a ţ i i care, chiar dacă se întâlnesc şi în alte arii dialectale, aici au o frecvenţă deosebită:

– evoluţia velarelor [c], [g] + [ă], [î] la [ḱe], [ḱi], [ǵe], [ǵi] (v. *supra*);
– modul de îmbinare a unor trăsături, dintre care remarcabilă este prezenţa în consonantism a două tendinţe opuse: înmuierea (ca stadiu incipient al palatalizării) (Petrovici 1960: 9; Iancu 1975: 58, 60) şi durificarea manifestată la majoritatea consoanelor; drept consecinţă a acestei particularităţi, uneori în vorbirea aceluiaşi informator pot apărea forme precum: *l*^{i}*emn*, *már*^{i}*e*, *n*^{i}*e dúcem*, *să întîln*^{i}*ască*, *t*^{i}*e duc*^{i} alături de *lángăn* „leagăn”, *melág* „meleag”, *olácă* „oleacă”, *năşte* „nişte”, *dă, pă* etc.

În **concluzie**, graiurile româneşti din Ungaria se grupează din punct de vedere dialectal cu graiurile învecinate geografic din România, împreună cu care formează arii continue, aşa cum, de altfel, în perioada anterioară anului 1918, secole la rând, au făcut parte din acelaşi stat, Ungaria sau Austro-Ungaria. Aşadar, aparţinând subdialectului crişean, ele se încadrează firesc în grupul graiurilor dacoromâne nord-vestice.

Prin felul în care îmbină elementul învechit cu inovaţia, graiurilor din Ungaria li se potriveşte caracterizarea lui Sextil Puşcariu referitoare la întreaga zonă vestică a dacoromânei: „Faptul că găsim inovaţii şi în regiuni cu un caracter arhaic nu trebuie să ne surprindă, dat find veşnica evoluţie a rostirii pe tot întinsul unei limbi. Rămâne totuşi vrednic de atenţia noastră faptul *că asemenea inovaţii se prezintă în general cu aceleaşi arii de răspândire ca formele vechi păstrate în regiunile marginale*” (Puşcariu, LR, II: 322).

BDD-A15332 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:03 UTC)

Explicaţia relativelor deosebiri dialectale dintre comunităţile cercetate se află, pe de o parte, în însăşi varietatea graiurilor, remarcată, în decursul timpului, în general, de către dialectologi. Pe de altă parte, aceste diferenţe se pot explica prin faptul că legăturile dintre comunităţile româneşti, cel puţin în ultimii 100 de ani şi în special între cele mai îndepărtate geografic, situate la nord şi sud de Jula, au fost foarte slabe sau chiar inexistente. Dacă au existat totuşi unele relaţii între sate, ele au fost, mai degrabă, pe axa orizontală, vest-est (deci cu vecinii din zonele înconjurătoare oraşelor Oradea, Arad sau Timişoara) şi nu pe direcţia verticală, nord-sud.

În al treilea rând, pierderea treptată a deprinderii de a vorbi româneşte şi a contactului cu factorul unificator – româna standard – a facilitat păstrarea unor trăsături (vechi/dialectale) diferite uneori de la sat la sat.

În ciuda acestor elemente ale diversităţii, unitatea de structură a graiurilor cercetate, apartenenţa lor la grupurile dialectale cu care se învecinează sunt evidente.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

ALR I, vol. I = *Atlasul lingvistic român*, publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Partea I, de Sever Pop, vol. I, Cluj, 1938.

Borbély 1990 = Ana Borbély, *Cercetări asupra graiurilor româneşti din Ungaria (Chitighaz, Micherechi, Otlaca-Pustă)*, Budapesta.

Borbély 1998 = Ana Borbély, *Menţinerea limbii române la Micherechi*, în „Simpozion”, VII, p. 151–160.

Conţiu 1971 = Mihai Conţiu, *Observaţii asupra accentuării formelor verbale în graiurile olteneşti*, în „Fonetică şi dialectologie”, VII, p. 159–172.

Cosma 1985 = Mihai Cosma, *Situaţia limbii noastre materne*, Gyula.

Densusianu, HLR = Ovide Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, Tome II. *Le seizième siècle*, Paris, Librairie Ernest Letoux, 1938.

Gr. rom. = Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, *Cercetări asupra graiurilor româneşti de peste hotare*, tipărită în cadrul programelor guvernamentale pentru Românii de Pretutindeni: „Limba română” şi „Cercetarea interdisciplinară”, Bucureşti, 2000, p. 42–121.

Iancu 1975 = Victor Iancu, *Palatalizarea dentalelor în limba română*, Timişoara.

Marin 1991 = Maria Marin, *Morfologia verbului în graiurile munteneşti*, în „Fonetică şi dialectologie”, X, p. 45–65.

Marin 2000 = Maria Marin, *Elemente arhaice sau învechite în morfosintaxa graiurilor româneşti din Ungaria*, în „Fonetică şi dialectologie”, XIX, p. 197–209.

Marin 2002 = Maria Marin, *Importanţa studierii graiurilor româneşti din Ungaria*, în „Simpozion”, XI, p. 32–43.

Marin 2005 = Maria Marin, *Evoluţia velarelor* [c], [g] *urmate de* [ă], [î] *în graiurile româneşti din Ungaria*, în *Studia in honorem magistri Vasile Frăţilă*, Editura Universităţii de Vest, Timişoara, p. 345–356.

Marin, Mărgărit 2005 = Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Graiurile româneşti din Ungaria. Studiu lingvistic. Texte dialectale. Glosar*, Editura Academiei Române, Bucureşti.

NALR. Criş = *Noul atlas lingvistic român. Crişana*, I, de Ionel Stan, Dorin Uriţescu, Bucureşti, 1996; II–IV ms.

BDD-A15332 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:03 UTC)

Petrovici 1941 = Emil Petrovici, *Graiul românesc de pe Crişuri şi Someş*, în „Transilvania”, 72, 8, p. 551–558.
Petrovici 1954 = Emil Petrovici, *Repartiţia graiurilor dacoromâne pe baza Atlasului lingvistic român*, în „Limba română”, III, 5, p. 5–17.
Petrovici 1960 = Emil Petrovici, *„Depalatalizarea” consoanelor înainte de **e** în Muntenia, sud-estul Transilvaniei şi în dialectul istroromân*, în „Cercetări de lingvistică”, V, 1, p. 9–22.
Puşcariu 1924–1926 = Sextil Puşcariu, *Pe marginea cărţilor*, în „Dacoromania”, IV, 2, p. 1303–1409.
Puşcariu, LR, II = Sextil Puşcariu, *Limba română.* II. *Rostirea*, Bucureşti 1959.
Rosetti, ILR = Alexandru Rosetti, *Istoria limbii române*, Bucureşti 1978.
Simpozion = *Simpozion. Comunicările Simpozionului Cercetătorilor Români din Ungaria*, I, 1992 ş. u.
TDR = *Tratat de dialectologie românească*. Coordonator Valeriu Rusu, Craiova, 1984.
Todoran 1956 = Romulus Todoran, *Cu privire la repartiţia graiurilor dacoromâne*, în „Limba română”, V, 2, p. 38–50.
Todoran 1961 = Romulus Todoran, *Noi particularităţi ale sudialectelor dacoromâne*, în „Cercetări de lingvistică”, VI, 1, p. 43–73.

THE PLACE OF ROMANIAN IDIOMS FROM HUNGARY IN THE DACOROMANIAN DIALECTS STRUCTURE

ABSTRACT

Considering the main linguistic (phonetic and morphosyntactic) possibilities, the author establishes that the Romanian idioms from the South-Est of Hungary are grouped, from the dialectal point of view, with the idioms from Romania and they form together continuous areas. Therefore, they belong to the subdialects from Crişana and they are naturally included in the North-Western Romanian idioms group.

Institutul de Lingvistică
„Iorgu Iordan − Al. Rosetti”, Bucureşti

BDD-A15332 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:08:03 UTC)